

NACIONALINĖ SVEIKATOS TARYBA

POSĖDŽIO „DĖL PSICHIKOS SVEIKATOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO“ NUTARIMAS

2020 m. gruodžio 2 d. Nr. N-2

Vilnius

Nacionalinė sveikatos taryba (toliau - Taryba) nuotolinio posėdžio, vykusio 2020 m. gruodžio 2 d., metu aptarė psichikos sveikatos politikos įgyvendinimo iššūkius ir galimybes, ypatingą dėmesį skirdama vaikų ir paauglių psichikos sveikatai COVID-19 pandemijos metu. Posėdžio metu buvo pažymėta, kad COVID-19 pandemija ir įvestas karantinas sukelia neeilinį stresą bei nerimą gyventojams. Neužtikrintumas dėl ateities, suprastėjusios gyvenimo sąlygos, socialinių kontaktų ribojimas, pajamų sumažėjimas, rizika sveikatai turi stiprų neigiamą poveikį žmonių psichikos sveikatai. Neigiamos socialinės-ekonominės pasekmės bus dar ilgai jaučiamos ir pasibaigus pandemijai. Lyginant su 2019 metais, COVID-19 pandemijos metu padaugėjo Lietuvos gyventojų, jaučiančių neigiamas emocijas, stebimas nerimo ir su juo susijusių sutrikimų skaičiaus augimas. Remiantis 2020 metais Vilniaus universiteto mokslininkų atlikto tyrimo „Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl Covid-19 metu: grėsmės bei galimybės ekosisteminiu požiūriu: E-VAIKAI“, kuriame dalyvavo daugiau nei tūkstantis 1-8 klasių mokinių tėvų, daugiau nei trys šimtai 5-8 klasių mokinių ir mokytojų, duomenimis, karantino metu stebima didelė naudojimosi ekranais trukmė, nepakankamas fizinis aktyvumas, somatiniai simptomai – galvos skausmai, miego problemos. Ženkliai didesnis tėvų distresas, prastesni tėvų tarpusavio santykiai, o tai siejasi su prastesne vaikų psichikos sveikata. Tėvų ir mokinių teigimu, lygiai trečdalis (33proc.) visų emocijų ir elgesio sunkumų atsirado pandemijos metu. Tik 13-16 proc. tėvų ir 26 proc. mokinių norėtų, kad ugdymas vyktų nuotoliniu būdu, apie trečdalis – mišriu, pusė ir daugiau – tik mokykloje. 2020 metais JAV mokslininkų (Christakis et al., 2020; JAMA) atliktame tyrime paskaičiuota, kad dėl pavasarinio mokyklų uždarymo JAV prarado 0,3 metų išsilavinimo, o tai kainuos milijonus ne tik finansinių išteklių, bet ir prarastų gyvenimo metų.

Išklausius pranešimus, diskusijas, kuriose dalyvavo Tarybos nariai, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos psichologų sąjungos, Vilniaus universiteto, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto, nevyriausybinių organizacijų atstovai, atkreiptas dėmesys, kad:

- veiksmingos psichikos sveikatos stiprinimo ir psichikos sveikatos sunkumų prevencijos programos, priemonės, tyrimai turi būti ilgalaikiai, nuoseklūs;
- nepakankamai koordinuotas tarpsektorinis bendradarbiavimas įgyvendinant Ilgalaikių neigiamų COVID-19 pandemijos pasekmių psichikos sveikatai mažinimo veiksmų 2020 – 2021 metų planą;
- trūksta ambulatorinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikiamų arčiau bendruomenės (dienos stacionarų, psichosocialinės reabilitacijos, psichoterapijos paslaugų ir kt.), šių paslaugų įkainiai neatitinka realių sąnaudų, vis dar dominuoja medikamentinis gydymas;
- dideliu iššūkiu tampa švietimo pagalbos specialistų trūkumas bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose;
- trūksta susistemintos informacijos, viešinimo strategijos apie psichikos sveikatos srityje teikiamas paslaugas, vykdomas prevencines programas ir kitas priemones.

Siekdama geresnės gyventojų psichinės sveikatos ir atsižvelgdama į iškilusius iššūkius, kovojant su COVID-19 pandemija, Taryba siūlo:

Sveikatos apsaugos ministerijai:

- siekti, kad veiksmingos psichikos sveikatos stiprinimo ir psichikos sveikatos sunkumų prevencijos programos, priemonės, tyrimai būtų tęstiniai, tvarūs;
- imtis lyderystės koordinuojant tarpsektorinį bendradarbiavimą, įgyvendinant Ilgalaikių neigiamų COVID-19 pandemijos pasekmių psichikos sveikatai mažinimo veiksmų 2020 – 2021 metų planą;
- plėsti teikiamų ambulatorinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų apimtį, peržiūrėti taikomus įkainius, atsižvelgiant į realias sąnaudas;
- vykdyti aktyvią tikslios, aiškios, patikimos informacijos sklaidą, didinant visuomenės informuotumą apie psichikos sveikatą stiprinančias priemones, programas, psichologinės pagalbos ir emocinės paramos galimybes.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai:

- atsižvelgiant į epidemiologinę situaciją, ieškoti galimybių vykdyti ugdymo procesą derinant nuotolinį mokymą su kontaktiniu mokymu, atpažinti pažeidžiamų grupių vaikus ir paauglius, taikyti individualų kontaktinį bendravimą su sunkumų turinčiais vaikais;
- atsižvelgiant į išaugusį psichologinių paslaugų poreikį, koreguoti teisės aktus, kuriuose apibrėžtos švietimo sistemos psichologų funkcijos, darbo krūviai;
- atkreipti dėmesį į švietimo pagalbos specialistų poreikį profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo įstaigose, atsižvelgiant į Lietuvos sveikatos mokslų universiteto 2019-2020 metais atlikto tyrimo „Vaikų ir paauglių savižudybių bei patiriamo smurto veiksmų profilaktikos, pagalbos prieinamumo

ir teikiamų paslaugų kokybės plėtra“ duomenis, kurie rodo didelį fizinio, psichologinio smurto, savižalos mastą profesinio mokymo įstaigose.

Pirmininkas

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'S. Žirgulis', written in a cursive style.

Stasys Žirgulis